

שנונה-עשרה שעות

שאלת השבת ביפאן

אחת הפרשיות שהסעירו ביותר את העולם התורני, ואשר בה יצא החזון-איש מגדרו ונקט בפומבי עמדה עצמאית, עמדה תקיפה של פוסק יחיד ורב-סמכא, בניגוד לדעתם של אחרים — התחוללה בעלות על הפרק שאלת מועד השבת ביפאן.

בעיצומה של מלחמת-העולם השנייה, בשנת תש"א, הצליחו כמה מאות מבני הישיבות בפולין וליטא להימלט בנסי-נסים מארצות מגוריהם, אשר נכבשו בחלקן על-ידי הנאצים ימ"ש ובחלקן על-ידי צבא הכיבוש הסובייטי, שתחת חסותו לא היתה אפשרות ללימוד תורה ולשמירת הדת מתוך חופש¹. בהימלטם הגיעו לאיי יפאן, ויחננו בעיר קוֹבֶה, שם התעוררה אצלם השאלה אימתי עליהם לשמור שבת, מאחר שהיום מתאחר לבוא ביפאן כ-18 שעות בקירוב אחרי התחלתו בארץ-ישראל — או מקדים ביותר מ-6 שעות לפני התחלת היום בארץ-ישראל — ואין יודע אם יום השבת חל פה ושם בעת ובעונה אחת, או אולי בהפרש של יממה שלמה.

שאלתם זו לא היתה בעצם חדשה. ידועה היא מקדמת דנא. באורח תיאורטי החלה להעסיק את חכמי התורה עוד לפני כאלף שנה, מאז ימי רבי חסאן הדיין בקורדובה² ועמיתיו. דנו בה הפוסקים וחכמי-עברונות, החל מרבתינו הראשונים ועד לממשיכי-ממשיכיהם בדורות האחרונים. ברם, בתורת הלכה-למעשה, נזדקרה עתה השאלה במלוא חריפותה, אולי בפעם

1. ראה השתלשלות פרשה מופלאה זו בספר „תולדות החינוך התורני“, ע"ע ש"פ—שפ"ב.

2. חי זמן קצר לפני תקופת רב האי גאון וחיבר ספר בחכמת העיבור.

הראשונה — היות ולפני כן לא היה קיים ישוב יהודי שומר-תורה באיזורים המרוחקים והנידחים כאיי-יפאן.

היה, איפוא, ספק בלבם של בעלי-תריסין אלה: אימתי עליהם לשמור שבתם ולחוג חגיהם?

אמנם כן, חודשה השאלה בזעיר-אנפין, כעשרים-וחמש שנה לפני ביאת בני הישיבות, גם ביפאן גופה. עם גלי הנודדים והפליטים של מלחמת-העולם הראשונה, הגיעו אליה בשנים תרע"ד—תרע"ו כאלף יהודים מהגרים מארצות שונות באירופה ובתוכם יראים ושלמים, מקדשי שביעי, ששבתו בעת ובעונה אחת עם יהודי כל העולם. בעיר חרבין ישב אז הרב משה-אהרן קיסילוב³, מרבני ליטא, אשר שימש כרב הכולל לכל מקהלות האשכנזים במזרח הרחוק, ועל-פיו נהגו היהודים המהגרים כפי שנהגו: לשמור את השבת ביום אחד עם כל היהודים בעולם.

ח ו ז ר ת ו נ י ע ו ר ה

עם ביאת בני הישיבות, הנמלטים מגיא-ההריגה, עוררו הם את השאלה מחדש. מתוכם התבלטו שני בניו של הדומ"ץ הבריסקאי רבי איסר-יהודה מאלין, האחים רבי מאיר ורבי נחמיה, שבטרם יצאו לדרך-הנודדים שמעו מפורש יוצא מפי אביהם, כי במקרה ויגיעו לאיי-יפאן עליהם לשמור את השבת ביום ראשון (!) והוא הסתמר בהוראתו על חוות-דעת שקיבל באופן אישי מפי רבה הקודם של בריסק, הגאון רבי חיים סולובייצ'יק, לפני עשרות בשנים⁴. כיון שנודע לרבי איסר-יהודה על ביאת שני בניו ליפאן, חזר והודיע להם טלגרפית את הוראתו האמורה. הביאו האחים את דבר המברק

3. מחבר ספר שו"ת „משברי ים“, נתפרסם בצעירותו כ„עילוי מזויטקה“ ושימש ברבנות ק"ק באריסוב, ניהל משא-ומתן בהלכה עם גאוני הדור רבי חיים-עוזר מוילנא ורבי מאיר-שמחה מדווינסק והגיע ליפאן עוד בשנת תר"ע „הפרדס“, שיקאגו (שבט תש"ד) עמ' 21].

4. כידוע הורה הגאון רבי שמואל מוהליבר מביאליסטוק שאין לשנות את השבת ביפאן משאר ארצות תבל [דבריו נדפסו באסופה „דברי חכמים“ (וורשה תרל"ו) מאת רבי מרדכי-צבי הלוי איש סובלק, המוקדשת כולה לבירור שאלה זו וכמ"כ בספרו שו"ת „חקרי הלכה“ (ירושלים תש"ד) ע"ע ט—כח] ולא הוטבו

הימים¹⁰, היושב בבני-ברק. בעת ובעונה אחת התייעץ האדמו"ר מגור עם רבי יחיאל-מיכל טוקצינסקי, מראשי ישיבת „עץ חיים" בירושלים, ועם רבי דוד שפירא, מטובי למדניה המופלגים של עיר הקודש — ונחלקו הדעות¹¹.

ה ר ק ע ל ש א ל ה

אוצר החכמה

יסודה של שאלה זו היה בכך: היות והארץ היא כדורית, אין התחלת היום — שהיא זריחת השמש — מגיעה לכל מקום בשווה. אלא עם מהלך השמש ממזרח למערב, מתאחר היום להגיע באיזורי מערב, בהשוואה לאיזורי המזרח. וכזריחת השמש כך שקיעתה. עם מהלך השמש מתאחר גם זמן שקיעתה ממזרח למערב. יוצא, אם כן, שיש הבדל בלוח הימים של איזורים שונים בגלובוס, שבעת ובעונה אחת פה יום ושם לילה, כאן בוקרו של ראשון בשבת ולהלן שחרית של שבת-קודש.

ליתר בהירות: רגילים אנו לחלק את כדור הארץ ל-360 מעלות. השמש במהלכה עוברת, לפי חשבון זה, מעלה אחת בכל 4 דקות. הסיבוב המלא של השמש סביב הארץ הוא 4 דקות $\times$ 360, דהיינו: 1440 דקות, שהם 24 שעות, יום ולילה שלמים. והרי נקודה אחת בכדור הארץ בהכרח שתשמש לתחילת המזרח וסוף המערב, באופן שבין מזרחה של הנקודה למערבה — מרחק כחוט-השערה בלבד — יהיה הבדל בזמן של עשרים-וארבע שעות שלמות. אנחנו יכולים לבחור לנו כל נקודה שנרצה ולומר שכאן הוא הגבול, שכן אין תחילה ואין סוף בעיגול, אבל נקודה כזאת בכלל מוכרחת להיקבע — „ואין להמלט ממקום משתתף תהיה תחילת מזרחו ואחרית מערבו"¹².

כיצד? נסמן לנו איזו נקודה בתורת התחלה. זריחת החמה של יום הראשון, למשל, נניח שהיא בנקודה זו בשעה 6 בבוקר. מכיון שבכל מעלה

10. ראה בספרנו חלק ראשון עמ' רמ"ח בהערה, וחלק שני עמ' ר"מ, ובהערה, ובפקסימילה עמ' רמ"א.

11. כפי שנאמר בפתח-דבר לספר „היומם בכדור הארץ" מאת רי"מ טוקצינסקי (ירושלים תש"ג) השיב האדמו"ר מגור לשואליו כדעת שני הרבנים האלו. שלא לשנות את תאריך השבת ביפאן.

12. ספר הכוזרי, מאת רבי יהודה הלוי, מאמר ב', סימן כ'.

שמונה-עשרה שעות

ומעלה מ-360 המעלות של הכדור, השמש מתרחקת בארבעה רגעים („דקות“), הרי שברובע הכדור, זאת אומרת: במרחק של תשעים מעלות, היא מתרחקת בשש שעות. לפי זה, בו בזמן שכאן תהיה זריחת החמה, הרי במרחק 90° למערב עדיין חצות לילה, ובו בזמן: ב- 180° מנקודתנו — עדיין תחילת ליל ראשון, היא שעת יציאת השבת; ואילו במרחק 90° מזרחה כבר זרחה החמה 6 שעות לפני כן, דהיינו שעכשיו שעת חצות בצהרי יום ראשון, ובמרחק 180° בכיוון מזרח — שם עלתה השמש לפני 12 שעות — יחול עתה זמן דמדומי-חמה לפנות ערב של יום ראשון. הרי שבאותה נקודה הרחוקה 180° מכאן, השעה היא בעת ובעונה אחת גם מוצאי-שבת וגם מוצאי יום ראשון — והרי לנו הבדל במעת-לעת שלם. או נאמר בלשון אחרת: אם נתקרב אל עבר הנקודה ההיא לצד מזרח, יהיה שם סוף יום ראשון, ואם נתקרב אליה מערבה, יחול שם כאותו זמן רק סוף יום השבת.¹³

השאלה היא, איפוא: היכן הוא גבול-התאריכים, והיכן היא נקודת ההתחלה?

קו התאריך

כדי להשלים את הרקע לכל השאלה, יש בנותן-ענין להוסיף ולהדגיש, כי אכן ברי הדבר ואין מפקפק שהכרחי קו (הסכמי כמובן) בכדור הארץ, אשר יסומן כגבול לתאריך היום, ואשר בין שני צדדיו יהיה הפרש-זמן של יממה שלמה, כך שהיושבים ממזרחו יפגרו לגבי היושבים ממערבו ביום שלם. ואמנם חכמי אומות העולם ישבו על המדוכה ויצרו קו כזה¹⁴, על-ידי שקבעו להם את קו ההתחלה בגריניץ, אשר במדינת אנגליה; וגבול התאריך נתקבל איפוא באוקיינוס השקט,

13. והשווה עם ההזגמה בספר „לאור ההלכה“ מאת הרב ש"י זיין (תל-אביב תשי"ז) עמ' רפ"ג.

14. המכונה: „International Date Line“ — או „מירידיאן“ (בלטינית: „מירידיאנוס“) ובלשון המדוברת „מצהר“, דהיינו קשת מדומה ברקיע, שתחילתה בנקודת הצפון באופק וסופה בנקודת הדרום שבו. ה„מצהר“ חוצה את כיפת השמים לשני חלקים שונים: המחצית המזרחית והמחצית המערבית. הרגע שהשמש עוברת דרך ה„מצהר“ הוא „הצהרים האסטרונומיים“.

כלומר — במרחק 180° מגריניץ'. בו בזמן שבמערבה לקו 180° מגריניץ' יתחיל למשל יום ב', הרי מזרחה ממנו תחול אמנם אותה שעת היום, אבל התאריך הוא עוד יום א'.

ואף זאת: בנוהג שבעולם האומות, אניות ואוירונים החוצים את הקו ההסכמי הזה, ממזרח למערב — מוסיפים בעברם בו יום שלם לחשבונם. ולהיפך, בעברם אותו קו ממערב למזרח, הרי הם גורעים יום, כלומר: אותו יום, שמנוהו למשל כיום ב', מכנים אותו יום א'.

קו זה של 180° מגריניץ' הוא קו הסכמי, היינו שאין בו משום חוקיות הטבע המוטבעת בבריאה, אלא שחכמי האומות הסכימו לקבעו כקו התאריך. והשאלה היא: היכן הוא קו התאריך לפי ההלכה של תורתנו הקדושה?

שיטת ה"כוזרי" ובעל "המאור"

מראשי המדברים בדיון זה, שכבר נתחבטו בו עוד בדורות קדומים, הוא רבי יהודה הלוי בספר ה"כוזרי". בארוכה דן הכוזרי¹⁵ על שאלת מועד תחולת השבת באיזוריו השונים של העולם, וממנה יתד ופינה גם לביור השאלה הכללית של קו-התאריך בהתאם לשיטתו. "בפירוש ובהלכה — שתי נקודות אלו מעסיקות אותו בשאלה זו; פירוש בסוגיית הגמרא בראש-השנה, והלכה בתורת פסק"¹⁶.

יסוד שיטתו, שהיא גם שיטת רבינו זרחיה הלוי בעל "המאור" במסכת ראש-השנה, סוף פרק א'¹⁷, הוא: הגבול של ח"י שעות כלומר: התחלת השבת היתה בארץ-ישראל¹⁸, בסיני או באלוש — בסיני נצטוו על השבת,

15. כנ"ל בציון מס' 12. וראה בהערה שבסוף ספר "הכוזרי המפורש" מאת הרב מרדכי גניזי (תל-אביב תשכ"ט) עמ' 424. המבאר את חידושו המיוחד של החזו"א בהבנת דברי ה"חבר" ויישוב הסתירה בדבריו, עיי"ש.

16. "לאור ההלכה", עמ' רפ"ו, בפחת תיאור שיטת הכוזרי דלהלן.
17. כלשונו של מפרש ספר הכוזרי רבי יהודה מוסקאטו, בביאורו "קול יהודה": "להדליק נר חנוכה הבנת שכלך אל מול הבנת כוונת ה"חבר" [המשיב למלך הכוזרים] בדברי הפסקא הלוי, התייצב והכין לך אל מול פני המנורה הטהורה רבינו זרחיה הלוי בעל המאור הגדול" וכו', עיי"ש.

18. וראה בספר "שיעור קומה" מאת הגה"ק רבי משה קורדוביאר (אות נ"ב) הקובע על-פי חכמת הנסתר, שקדושת שבת תתאחר אליהם או תקרב אליהם

אוצר מאמר כוזרי פרק שני נחמד מב

ולמען דעה כי כנים לדברי והאין מקום לומר שהאחד נהגב מן המערב בהלג עד שנקשה מזה לדברי הז"ל אזכור מצופי ההשכחות בהחלטה האורח מן המערב ליכתי האומות הגה קצתם ההחילו מאי קצרי שנקרא טענעריפט ואחרים מאי

כאמר החבר והלא התחלת השבת אינה כי אסמסיני ומאלוש קודם לכן שירד המן בו תחלה וכי השבת נבנס(כ"א) וכי השבת לא נכנס ואפשר לחקנו ואין השבת נכנס אלא) על מי שבא עליו השמש אחר סיני על הדרגה עד אחרית המערב ואח"כ עד אשר תחת לארץ ואח"כ עד הציון אשר הוא מזרח היישוב ויקרא השבת לציון אחר ארץ ישראל בשמנה עשר שעות מפני שא"י באמצע ליישוב וכאשר בא השמש לא"י הוא חצי הלילה לציון וחצי היום לא"י הוא בא השמש לציון וזה הוא סוד הקבוע אשר הוא נבנה על י"ח שעות כמו

שאמר

לדברי הכוזרי והחבר בכל הסימני' הצאים אחרנו ומערה אהחיל לפרש בעז"ה - אמר הכוזרי הלא החלי' קביעה הימני' מן הלין וכו' כלפי מה שאמר החבר בסי' שלפני זה כי שבתה ה' מועדי ה' אמנם הם הלויס בנחלה ה' במשמעות דבריו כי מן איי החחילו מין י"ז' צבריאח עולם ועלי' גאמר ויהי ערב ויהי צורך יום אחד ונכנס השבת שהוא יום השביעי כאשר שקעה השמש לשוכני צרף ישראל ד"מ צלורה האלח שח"י צנקודה צ' וקגה המזרח צנקודה ד' והשמש שוקעה לבני איי צנקודה ל' ומרגע היא החחיל ליל השבת עד שקעה השמש שניה צנקודה ל' שאז ההחיל יום א' בשבת שאף שברגע שקיעה השמש צנקודה ל' הו' זמן מאי יום לרוס צנקודה ה' והאי לילה להדרים צנקודה ד' עכ"ז עיקר השבת והשבת הימני' קבועים על ארץ ישראל : וע"ז נען הכוזרי הלא הדין עוחן שהי' בהחלטה חנקודה פ' שהיא קגה המזרח לפי ששם השמש עולה בצדי רביע הגלגל קודכשיעלה על שוכני נקוד' צ' וכן שוקע לשוכני נקודה ד' קודם ששוקע לשוכני נקודה צ' כהוא הדין ישראל ואחר שסדר הימני' קדמו צמעשה בראשיה במזרח קודם ממערביים ומכני שקגה היישוב במזרח הוא מדינה הלין הרי חשם הם החלח הימני'

כ והלא ההחלח השבת אינה כי אסמסיני ר"ל לא נפיק לן מידי צמה שהשמש זורחה צגגה המזרח קודם שחוצה ליושבי' צעבור האין דהיינו ארץ ישראל אך העיקר הולך אחר מעשה הלויי הוא שצנעו על שמירת השבת באיזה חלב ה' השמש הולך ומרגלגל עליהם צעה היא ששמוי השבת הראשונה והיינו כפי המקום שצנעו עליה שהוא הר סיני הנכנס צחוף גבול איי וכן אלוש כי כל המכעות נהגבים על מקום אחד לענין זריחה השמש להם : ומאלוש קודם לכן הגה כאמר במקרא ויכעו מאלוס ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין וילוו כל עדת בני ישראל וגומי' : ושם אחר היום פרישה המן מאמר ויכעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין וגו' וימנו צרכידיס :

ואולם צפ' אלה מהני נאמר ויכעו ממדבר סין וימנו צדפקה ויכעו מדפקה וימנו צאלוש ויכעו מאלוש וימנו צרכידיס . הרי ששני אלו המכעות דפקה ואלוש ככללו צחוף מדבר סין וכיון שעכ"פ ירד המן להם טרם שהגיעו לרפידיס ע"כ לא נחאמר

יחר מאלוש אלא אפשר שירד להם קודם שצנעו צדפקה או צמדבר סין : והרמ"בן ז"ל כחצ צסס חו"ל שהקוירד להם צאלוש כי צראוחס שהיו נוסעים ומכיס צמדבר צדפקה וצאלוש ולא ילאו פחדו ונהרעמו וזה פי' וילוו כל עדת בני ישראל על משה ואהרן צמדבר ע"כ : וכי השבת נכנס אלא על מי שבת עליו השמש אח' סיני' כלומ' היחנן שיכנס השבת מן למי שבת עליו השמש אחר סיני ר"ל אחר ששקעה לחלב השוכני'

צבר סיני שסס ילא שם השבת ראשונה צעולם ואלא לשון חן הוא כמו שהוא צדברי חו"ל ר"צ המגרש : על הדרגה : צמדברגה זו אחר זו שכל עוד שהשוכנים יוחר ממערביים לארץ ישאל יכנס עליהם השבת יוחר מאוחר כאלו האמר שהשוכני' צנקודות ז' . לצד מערב ליל השבת נכנסת עליהם יוחר מאוחרת כפי הראוי לשעור קצת ז"צ ואח' יהי' הקשה הזה חלק אחד מכ"ד ד"מ מכל העגול הארצי' צה"ד השבת נכנס עליהם מאוחר צשעה אחת והקשה על זה : עד אחרית המערב . שאלו הדרים צנקודה ה' שהוא סוף מערב לבני איי שאז ההבדל מחרבה עד רביע ממועח לעה שהוא ששה שעות והשבת נכנס עליהם צרגע שהיא כבר חצי ליל שבת לחוסבי איי וזה לפי שהשבת מחחיל לבני איי צזמן שהשמש שוקע להם צנקודה ל' ואין עדיין לשוכני נקודה ה' חצי יום ו' מאחר שלא ידעו משבת עדיין כלל והשבת להם כשמועי' השמש לנקודה פ' ק' לרייבי' למטה סדר הימים המיד עד שהשקע השמש חף להם צנקודה פ' ולהם החלח ליל שבת דהיינו לשוכני איי חצי ליל שבת : ואח"כ עד הלין : ען ילך בהדרגה עד הלין כי הגה אוחן הדרים צנקודה כ' הגה צזמן שליל שבת נכנסת לבני איי והשמש צצנקודה צ' אז לבני יושבי פ' החלח הוריתה צצוקר וזה נמשך לצוקר יום ו' כיון שמשעה ראשונה לא נכנס עליהם השבת עד הגעה השמש לנקודה ג' ואז להם שקיעה ליל שבת והוא הרגע צעלמה זריחה יום השבת לבני איי . אך החבר לא פרט זה כי לפי דעתם צימיס הקדמונים אין שם שום ישב כנו' צהקדמה ו' . אמנם זכר רגע מלוח חלחל השבת ללין שאז צהגעה השמש לנקודות ז' מן הגלגל ושוקע עליהם השמש פעם ראשונה אחר לוח השבת יואז חלח יום השבת לבני ארץ ישראל וכן הענין סובב ואילך כל ימות עולם צסדר יום השבת ונסדר ימיו השבוע כולם שבני ארץ ישראל מקדימין מגין הימני' לבני לין צשמוכ' עשר שעות : כמו שאמרנו טלד קודם הנות וכו' צגמ' דר"ה ד"ב ע"צ אמר שמואל יכילנח לתקוני לכולא גונה אמר ל"י אצק הכוב דר' שמלחי לשמואל ידע מר החי מלינה דהגי' כבוד העבור

אוצר מאמר בזורי שני נחמד

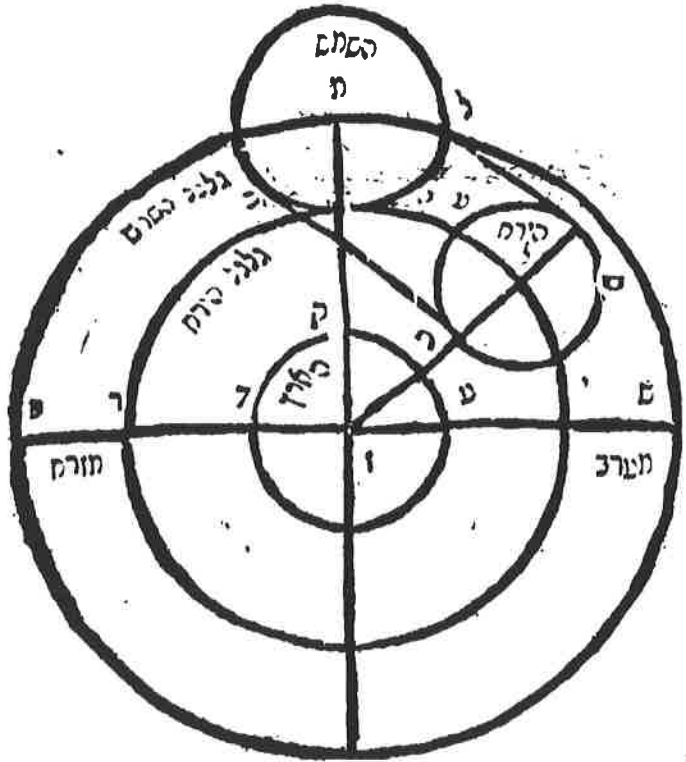
בחושינו נולד קודם חמה או נולד לאחר חמה אמר לי לא (פי' רש"י שבי' להא רוח שמי שיש ילקח בין נולד קודם חמה לנולד לאחר חמה) אמר לי מדבאל לא ידע מר איכא מילחא אחריתיה דלא ידע מר כי בליק ר' זירא שלח לאו לריך שיכא לילה ויום מן

ההדגש וזו שאמר אבא חבוב דרבי שהלחי מהשבין את חולדתו נולד קודם חמה בידוע שגראה סמוך לשקיעת החמה בידוע בלא כרחי סמוך

לשקיעת החמה למאי ככף מי' אמר רב אשי לאכחשי ספדי עכ"ל הגמרא: והבבא מלא ידו לפרש המאמרים אלו כדרכי החכמה ואלו אמר שיכוד דעמו שזה הסוד הגאון בעיבורים הוא לבני גולה ולאחרון שא"ל להם לקבוע מועדים ע"פ הראי"י שע"ז הי' סוד מסוד בקבלה ביד מו"ל מעבין הקביעה איך מהגין והשטו של ענין נולד קודם חמה וכו' הוא הענין המפורסם היום בקרב מולד זקן אלל בעלי העיבור והוא שכאשר יהי' מולד ראש השנה אחר חמה היום אזי אין קובעין ראש השנה באותו היום רק דורין אותו ליום שאחריו והבבא האיל באר טעמו של ענין זה ועל מה אדנינו הוטבנו והוא הביאור שבאר בעל המאמר בכלטת אלו בעלתו במס' ר"ה (שם) וטעם הקדים איזה ידיעות חכמיות מעבין הירח הקדמה א': כבר נחבאר שגלגל השמש הוא למעלה מגלגל הירח והסוד הגלגלים מו' כוכבי לכת הם שבחי לך מאמרים ממה נבנה טוב לבנה ווגלגל הלככה - הוא הגלגל היחוד קרוב לנו והוא האחרון: הקדמה ב' כל הגלגלים פוכים בחנוכה העלמית ממערב לארץ כל אחד גומר הקיף בזמן ידוע ומוגבל ארבע להם עוד חנוכה מקרייה מלך גלגל היומי שהוא גלגל העליון מכוים והוא מסיב בכחו כל הגלגלים שבחוכו ורץ בחנוכה סביב ומשלים היקף שלם בחוץ מעט לעט' ואולם השמש בחנוכה העלמית משלים היקף שלם בחוץ שנה אחת והוא הקרא שנת החמה: והירח משלים היקף שלם בכדי כ"ז יום ואין לורך בזה במקום להזכיר מומן הקיפי שאר כוכבי לכת. הקדמה ג' הירח הוא כדור מקשיי עכור בגון הארץ שאנחנו עליה והוא שלם אינו רגובה אך הוא מן השמש שנלוין מכין על הכדור העכור הוא ומאחר שהוא מקשיי אין האלוות יכולי לעבור דרך שם והסתמפוללים אנה ואנה וכפלים ויורדים אל הארץ כמודע ליודעים מעט בחכמות המרואה: והגמט' מזה שאין כל כדור הירח מאיר מסביב בשום כים מלבד הך הפונה אל השמש ששם מוציע אור השמש ונלוין: אמר מעשה שכאשר יגיע הירח חמה השמש אז הוא חשך לגמרי מפני שאז החלק המאיר חמה פונה למעלה והחלק העכור והשחור אל יושי הארץ והרי הוא כאלו עבר ובעל מקוועלם וכשיכור חמה

בחושינו נולד קודם חמה או נולד לאחר חמה אמר לי לא (פי' רש"י שבי' להא רוח שמי שיש ילקח בין נולד קודם חמה לנולד לאחר חמה) אמר לי מדבאל לא ידע מר איכא מילחא אחריתיה דלא ידע מר כי בליק ר' זירא שלח לאו לריך שיכא לילה ויום מן ההדגש וזו שאמר אבא חבוב דרבי שהלחי מהשבין את חולדתו נולד קודם חמה בידוע שגראה סמוך לשקיעת החמה בידוע בלא כרחי סמוך

לשקיעת החמה למאי ככף מי' אמר רב אשי לאכחשי ספדי עכ"ל הגמרא: והבבא מלא ידו לפרש המאמרים אלו כדרכי החכמה ואלו אמר שיכוד דעמו שזה הסוד הגאון בעיבורים הוא לבני גולה ולאחרון שא"ל להם לקבוע מועדים ע"פ הראי"י שע"ז הי' סוד מסוד בקבלה ביד מו"ל מעבין הקביעה איך מהגין והשטו של ענין נולד קודם חמה וכו' הוא הענין המפורסם היום בקרב מולד זקן אלל בעלי העיבור והוא שכאשר יהי' מולד ראש השנה אחר חמה היום אזי אין קובעין ראש השנה באותו היום רק דורין אותו ליום שאחריו והבבא האיל באר טעמו של ענין זה ועל מה אדנינו הוטבנו והוא הביאור שבאר בעל המאמר בכלטת אלו בעלתו במס' ר"ה (שם) וטעם הקדים איזה ידיעות חכמיות מעבין הירח הקדמה א': כבר נחבאר שגלגל השמש הוא למעלה מגלגל הירח והסוד הגלגלים מו' כוכבי לכת הם שבחי לך מאמרים ממה נבנה טוב לבנה ווגלגל הלככה - הוא הגלגל היחוד קרוב לנו והוא האחרון: הקדמה ב' כל הגלגלים פוכים בחנוכה העלמית ממערב לארץ כל אחד גומר הקיף בזמן ידוע ומוגבל ארבע להם עוד חנוכה מקרייה מלך גלגל היומי שהוא גלגל העליון מכוים והוא מסיב בכחו כל הגלגלים שבחוכו ורץ בחנוכה סביב ומשלים היקף שלם בחוץ מעט לעט' ואולם השמש בחנוכה העלמית משלים היקף שלם בחוץ שנה אחת והוא הקרא שנת החמה: והירח משלים היקף שלם בכדי כ"ז יום ואין לורך בזה במקום להזכיר מומן הקיפי שאר כוכבי לכת. הקדמה ג' הירח הוא כדור מקשיי עכור בגון הארץ שאנחנו עליה והוא שלם אינו רגובה אך הוא מן השמש שנלוין מכין על הכדור העכור הוא ומאחר שהוא מקשיי אין האלוות יכולי לעבור דרך שם והסתמפוללים אנה ואנה וכפלים ויורדים אל הארץ כמודע ליודעים מעט בחכמות המרואה: והגמט' מזה שאין כל כדור הירח מאיר מסביב בשום כים מלבד הך הפונה אל השמש ששם מוציע אור השמש ונלוין: אמר מעשה שכאשר יגיע הירח חמה השמש אז הוא חשך לגמרי מפני שאז החלק המאיר חמה פונה למעלה והחלק העכור והשחור אל יושי הארץ והרי הוא כאלו עבר ובעל מקוועלם וכשיכור חמה

אוצר מאמר

בחדרי

שני נחמד

מז

ירון הקדוש : הגב עגול שמי' גלגל השמש והשמש עליו צנקה' מ' : יצד גלגל היום : עק' ד' כחור הארצי' ומתשיל למי שעומד צנקה' ק' והאופק אשר לו שז"פ ומאחר שגלגל השמש יורדי' אל היום בקיים ישרי' כנודע בהכחה המרחוק וכללו הם קיי' לים כ"כ שהם חכליה מה שאש' שיכלו על כדור הימתי ויהי' כל חלק טע"כ מן היום מאי' ואלס האדם הולך מן נקודת ק' אי' אכשר שיחכה וזלתי חלק טע"כ שזמן היום ואס היום קרוב כל כך אל השמש עד שזה החלק המתיר שזמן היום איס נראה מן הארץ לפי מרחקו מן הארץ אז אינו נרא' כלל וכ"ש אם היום עומד חמת השמש חמש צנקה' ה' שאז אינו נראה כלל מן חלק המאיר שבו להארץ ולהקדים עליה וכבר גבנו

לשקיעת החמה והכוונה היא לארץ ישראל שהיא מקום התורה והוא המקום שהורד בו אדם מן ערוב ליל (כ"א צער) שבת וממנו תתל המצן סמוך לשש' ימי בראשי' והתחיל אדם לקרוא שם לימים וכל אשר (כ"א וכאשר) נושבה הארץ ורבו בני אדם היו סופרים הימים כאשר יסר אותם אדם ועל כן לא יחלקו בני אדם בשבעת ימי השבוע ואל תטעון עלי באלו שהתחילו מחצות יום סוף הישוב במערב והוא בא השמש בא"י ובו נברא האור הראשון

צין הקדמוני' מה שאין לורך לזכרם והגה רבו הדעות בזה האמו' להחמיל מחלוק היום ועם זה גמרו ואמרו שנחמיל מחלוק יום כפי שהוא בדגה הישוב כמו מדינת פורטיגאל או עוד להלאה עם סיום איי הים הנקראי' פורטיגאלי' : וזה מלד הסכמה מה והיא מפני שלהיות

שנראה צנקה' שברזל המזויז צנקה' המחנגעט פונה חקיד לקוטב הצפוני אך לא לצפון ממש אך יש לו מעט נטי' למזרח ואין הצטי' שזה בכל המדינות ועדיין לא נודע טעמו של דבר : מלכד שמלכד צאי' פורטיגאלי' הנזכרי' ששם המחנגעט נטוה ממש אל הצפון לכן אמרו שמשק ראוי להחמיל מלין הימי' וזה טעם חלוש אין ראוי לחקוע יחד עליו : והוא בא השמש בא"י לפיו כשע

דעת החבר נראה שהי' חושב שקלס הישוב הוא רחוק מאי' רביע הכדור הארצי שהוא ל' מעלות והדין נוח צעצר זה שבהשמש שוקע בא"י הוא מצוה יום לסוף הישוב וכנזכר צפי' י"ט בהקדמה ד' והגיע לו זה מפני שראה בדברי חז"ל שא"י היא בצבור הארץ וא"כ כמו שסוף הישוב צמורה רחוק ל' מעלות מא"י כן הוא סוף הישוב מלד מערב לפי שהי' מונח קיים לראשונה שהישוב הוא ק"פ מעלות וכבר הראיה לדעה צפי' י"ט הקדמה ה' שאין זה בכל האקלימים אך באקלים א"י יהי' הישוב מהנשט מן א"י ולמזרח ל' מעלות. אך ללד המערב אינו רק כ"ה מעלות ישוב עד היסאקוי' יום אכס אם נבא למשכ מצוי' הכדור מן הארץ בדקדוק הגה מאחר שהחמילן נקודה מזרח מן הארץ שהיא על שפה האוקיינוס מן המזרח ואין רוחם האוקיינוס שבמזרח ככנס בהשכחן הלי' הכדור הזה העליון : הגה נגד זה ראוי שיכנס רוחם הים המערבי צורך המלק הזה ויהי' נהשג אל ישוב חלי' הכדור העליון : ונאמר שגד מדינתו צדיל' אה שהיא מדינת חמלח עולם המדש שהוא החלק השני מכדור הארצי : ונאמר שהוא צמרחק ל' מעלות מא"י (קדוה והשכח צמכה) ועכ"פ דברי חז"ל יש להם על מה שיכמוצו צמה שהגיעו א"י באחלע הישוב : ואשוב לביאור דברי החבר שהוא אמר כן השוב עלי מן המחמילים מן מצוה יום סוף הישוב וממקום עמם אפי' לכברת החבר שהשמש נברא נגד מצוה יום בני כוף המערב והוא מקום השקיעה לבני א"י כי מאחר שצמד הימי' הלילה קודמת לדבריו אך יהכנ למשוב לילה ראשיה לפני א"י כל עוד שלא נברא השמש הרי הי' חושך רצוף עדיין מחמילת הבריאה וגם אור הראשון שנאמר עליו בהחמילת הבריאה יהי' אור ע"כ כמו כן לדברי החבר נברא נגד מצוה יום סוף המערב ובוודאי שהי' משמש צמקום השמש והי' זורח ושוקע וכמ"ש ויהי' ערב ויהי' צוקר ואיך יזכר ערב צמחיה א"י מאחר שלא הי' עדיין שום אור נברא וכנז' : ובו נברא האור הראשון ר"ל ובו צמקום האור הראשון שחמלח בהחמילת העשה צראשיה ונאמר אלקי' יהי'

הראשוני' שלא יהכנ שיראו אה היום עד שיהא שעור קשה המרחק שהוא כמו ל"ה שבמרה י"ג מעלה והוא קרוב לשעור מהלך היום ביום אחד שהוא י"ג מעלות בקירוב - ומעשה אחיול לפרש על סדר הדברים : והכוונה היא לא"י - זה שאמר מלד קודסר"ל שהי' מולד היום קודם מצוה היום למלד בני א"י לפי מצוה היום בקדמא שם . שהיא הארץ הזאה הוא התקום ששם נהגה המורה דהיינו צמדבר סיני בקר' ג' ע"ש א"י כנז' למעלה סי"ד : והוא המקום שהורד בו אדם מג"ע אחר שמטא ונגרש מן עדן : צליל שנה כי ציוסו' נברא אדסוכשעה השיעיה נלעווה שלא לאכול מן עץ הדעה ובעשיריה סרה ונאחד עשרה נדון וי"צ נטרד והלך לו כנז' צאגדה כנהדרין פרק ד' וכשילא חגן עדן נחיישב בא"י כנז' צפי' י"ד : מחוך לששה ימי צראשיה כלומר לא הימי' שהי' מונח כדר הימי' עדיין צעולם עדיין עד שצא אדם והחל ל לקרוא להם שם וזה ראשיה מנינו מן השנה מרגע שצקעה עליו החמה צליל שנה : וכאשר טענה הארץ ורבו בני אדם שאחזו צכככות הארץ ונחרתקן מעטור הארץ למזרח ולמערב עכ"ז לאמר מפיכס שמח הים על שם המקובל מאזיכס מדור לדור עד אדם הראשון אעפ"י שהחמלח הימים משחנים לפי מלד כל מדינה ומדינה אס למזרח או למערב אין זה רק בשעוה מיומדות צמדור הוריה והשקיעה וכנז' בהקדמה ד' צפי' י"ט : אך צעיקר הימי' אין צלצול והנדל בכל העולם עד שנאמר שמה שיהי' צאחד מן המקומות ד"מ יום ראשון צשנה יהי' צמקום אחר יום ג' או ד' צשנה ועכ"פ הי' בהשכחן חמיד מקדים לבני א"י מהם שהוא צשאר מדינות צין למזרח צין למערב : ואל הטעוועלי צאלו שהחמילו מחלוק יום : ערס כלה לדבר צפי' כוד י"ח שעוה והקדים לזה שהחמלח הימי' ראוי שיהו מחמלח הלילה : כי בהוככס הוא לכל שלהחמלח מניקוימים יהי' עה מוגבל וידוע : או שנאמר שנתחיל מחמילה הלילה ויהי' היום הולך אחר הלילה כמו שאמנו בני צריה כוצריה : או שנא"כ בהחמלח מחמילת היום : או שנאמר שהבהחלה מחלוק היום : או מחלוק הלילה . ולכל אמה מהכברות דעוה

אוצר מאמר כוזרי שני נחמד

אור בעדיין לא נברא השמש והמאורות עד יום רביעי והאור הזה היה חמלה בריאה בלתי ואח"כ השמש ביוכרביעי נברא המאורות נבראה משפט הכרובי: מכני שהי אור וזא לערו: כשבראו לעומת ראש סוף

הראשון ואח"כ השמש מפני שהיה אור ובא לעתו והיה לילה לישוב והלך הכדר להקדימה לילה על היום כמו שנה ויהי ערב ויהי בוקר וכן הזהירה החורה מערב עד ערב חשבתו שבתכם ואל תטעון עלי באלה החוכנים המביטי (כ"ח טהם) גונבי ההכמה ולא הית' כוונתם הלגנוב אבל מצאו חכמות מכופקות מעת שנפסקה הנבואה והתחכמו בשכל' וחברו

חבורים

ר"ל הן האור הראשון הן השמש במערב שהיא במרחק ל' מעלות מא"י והוא טבור הארץ כשנבראו היכף שקעו וזה שאמר שיהיה אור ר"ל מאיר וזא ר"ל שוקע ולשון כי צא השמש לעתו ר"ל היכף ומיד בעת' אחת כלומ' ברגע צלי זמן כלל וזאת חסובה העע' צמה ישוער ערב הראשון מאחר שאין כאן אור כלל לבני א"י ועוד עולה לא ראה אלה הראשון שזא אור והוא דומה למ"ש הרמב"ן

בשם קצת המפרשים שאחרו שהאור הזה נברא במערב וכשקע מיד כדי לידע מדה הלילה וזה פירוש ויהי ערב ויהי בוקר ושניהם אחר בריאה האור ועכ"ז קדמה הלילה במעשה בראשית: ועם היות שהרמב"ן כתב ע"ז ואינו נטון כלל פן יוסיפו על ששח ימי בראשית יום קצר עכ"ל: לידע החצר אין זאה עגרה כלל. מאחר שגודע בנבע שיש לחוש האדם וכלל טבעו גדול בהרגשתו שאם יראה אדם ד"ו דבר קטן מאלו אין חוש הראות מרגיש תחתו וכן לכל חושיו גדול ידוע. א"כ ודאי שיהיה לומר שכן שקע האור אז השמש תהר אחר בריאתה עד שלא רגיש חוש אדם הראשון בשומתו ומכאן מדבריו בכמוך שאמר ז"ל אשר החמילה השמש לכבד מסוף המערב יראה אוחה הדם שוקעת ע"כ וכוונתו שששח ימי בראשית ומדה היום לפי כשטו לא לאמר רק בנתינת בני אדם יושבי הארץ ולמה יוסיפו על ששה ימי בראשית מאחר שלא הי' בשעור האכסרי להרגש' והי' לילה לישוב: כלומר שכלפי מלכ א"י החמילה מדה הלילה ביום הראשון ממעשה בראשית וקצת האור שהי' עומד נגד סוף הישוב דהיינו ל' מעלות מא"י והי' הולך וכובד הלי הכדור שחמה הארץ וכשהגיע חמה הארץ במרחק ק"פ מעלות מא"י הי' גילה לכל יושבי הלי הכדור המיושב שלנו: והלך על הסדר להקדים הלילה על היום הלילה ראשונה החמילה קודם לבני א"י מלכ בני עולם ואח"כ יהיה הלילה נכנסה על הסדר ליושבי מערב א"י מא"י וכן הו"ו שאחר הלילה הי' מהיר וזא בהדרגה מא"י כנכי המערב"י לה ומוסע לכל שוכני ארץ ויושבי הצל עד שנמכין ימי השבוע היא החמה מארץ ישראל כמו שאמ' ויהי ערב וגו' והיא הראי' להקד' הלילה על היום במכר העמים. וכן הזהירה החורה מערב עד ערב הברוה אח שבכס: ומה ראי' שיש לקדימה זו מצוה גדול בכוד חלקי' וכך גזרה החורה בשמירה השבחה שהוא זכר למעשה בראשית שנהייל שמירה מן הלילה שכן הי' הענין במעשה בראשית צלי כפך: ואל הטעון עלי באלה המצטים. אל הקכה עלי מן החוים והחוכנים כמו בעלמיו"ם ורבינו שהוליו מהלך השמש והירח וכל צא השמים עכ"י שהיו מצטיים בכדר הקדמיהם וגלגוליהם: והי' כל אחד מלרף המצט שלו אל מצטי מי שהדמויו מן ההופנים בזמן רב עד שעמדו על

דקדוק זמן הקפת כל גלגל ד"מ כשקצו לידע זמן שנת החמה בדקדוק וזה שזו החמה אל כקודם ידועה במולות כמו הזמן שיהושע השמש מראש טלה עד שזב שניה לשם זה הי' בלתי אפשר להוליא במצט שנה אחת כי לא יחכו העיון כל כך בדקדוק עד שיולימו כל השעות והרגעים שאפשר הי' בזמן רב מהנהג הזמן הרבה כשיקבלו החלקי' וכמו שקרה לנו בחקפת שמואל שקדמה בזמנינו חקופה האמיתית (והיא חקופה רב אלה) כיון י"א יום: לך החכמתו החוכני' צימי' הקדמוני' לרף מצטס חל מצט הקדמוני' שהיו לפניו בזמן רב כמו שראה בעלמיו"ם במצטי חכמ"ם שהי' לבניו זמן רב ומלא הם מלכ השמש במולות ושוב השקיף עליו בזמנו ואח"כ חלק הזמן הרב שביניהם על הסודי' מן השמש וילא לו זמן השנה בדקדוק וכן עשה בכל המלכ' שמן הירח ושאר כוכבים: והכה אלו החוים קבעו להם הנין חמלה לימי' כלומ' מרגע עמידה השת' נגד ראשי בני לין והיו מחמילים להשזב היום ואחריו הלילה: וכן האמר הלא אלו דקדוקי הרב' בזמני' שעברו מיוסברו הי' אח האד' וכנלי שמיכוכסיליהם גלויים וידועי' לפניו וא"כ למי נהפוך להחמין כסדר הזמני' יומר מהם: טהם גוכני' החכמ' . אל הדמה בכשך כי כסם יועשם צללם עשה להם חכמה האכמה האזה שביד ע"י מצטיה' ודקדוק הכרוהים אכל כזר היה' האכמה האזה עמוכה בחביון חכמי ישראל בהיות' שריון על אדמהם מימי שלמה המלך

ואגביא' ויגלה החמשה רבטו ע"ה בזמני' ש' לשמש והרודש לירח וכזר עמדו עלי' בני עמיט כפי האכר וכשנגלו נגלגל גם החכמה עמה וכל הכסרי' הלכו בגולה עד שאורקו חכמי אל כלי והגיעו לעומתו' וזו ארטי' עו שהי' מלמד אלכסדר מוקדן שלט בכל ספרי החכמה של בני ישראל ומוסע הגיע' החכמ' לבעלמיו"ם ומדבריו: (ועוד צוה קושי' מלך אחר שהכה מלאמו שהחזים המערביים לירפו מצטיהם אל המזרחיים כאש' מלאמו ד"מ שבכדי לידע היכף הירח בחודש אחד ככה לקחו רגע לקוי ירמיה שהיח' צבבל בשנה שחמה ועשרי' לנכוכד לר' כוף יום י"ח השרי ולקוי שניה שהיח' כמה מאו' שנה אחר זה בשעה נידש אלול דהיינו כעכטמבור בעה אחת אחר מלכה בעיר מערביה לצבל בכדי שעה ושליש ורליו הזמן שנתיים על מכר הכקופה אחר נכיון שעה ושליש מה שזריחה השמש מקדים במזרח: וכן כהנו בכל המצטים והמיד כהנו הקדמה ליום מן המזרח ומאחר שאנו רואים כי דצריהם כנים בהמעט השמש וה רח ע"כ שהחלה הימים מן הליון): החמות חכמיות החכמות היו מחפזים אללם ולא ידעו לפרש היעט: וכחכמתו והכלם וכו' לקחו העיקר והיסודות מדבריו והוכימו עליהם ענינים לפי שכנס וישנו טהם השיגו יחד ההראשונים: והברו בהם חכמות. כהנו להם צוה ספרים וצדי' עד שברזב הזמן כשכמו דברי קדמוני' הקדמונים והכל חכמים כי להם משפט הכטרה בהכמות אלו ומטיהם אלו חיון ובחמה שאין למסוך

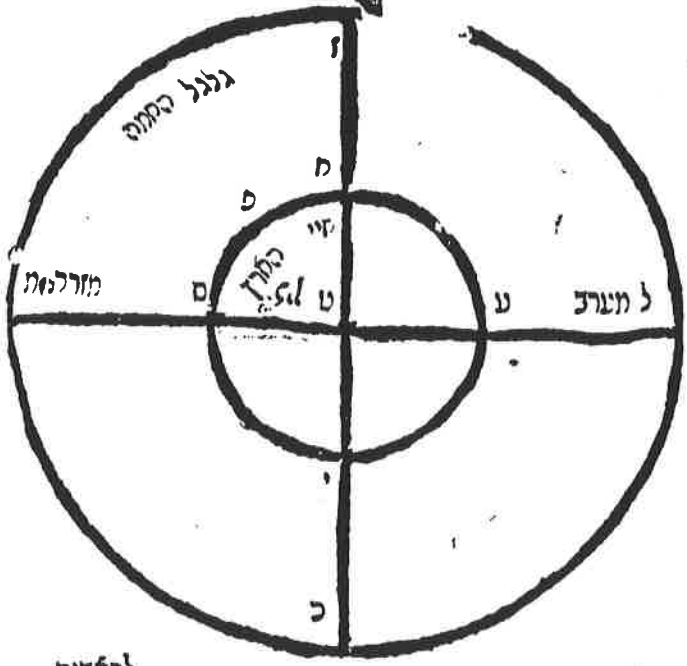
אוצר מאמר בזרי פרק שני נחמד מד

לסמוך עליהם כלל זמה שהוא חלק על החורה וקבלת אבותיו :
 זכ"ק החורה החורה אמרה מערב עד ערב חשכו את שבתכם
 ואם אמרו שראוי להשוב הלילה אחר היום : שהם מסכימים עם
 אנשי החורה בהחלטה הו"ס שהוא מן האין * שהגה גם אהנו נאמר
 שהבקר הראשון שנמשכה בראשי
 החמיל מן האין כלומר הרגע
 שהגיע האור הראשון או השמש
 נכח האין שהוא חמיל היום וממיל
 ה' או היום מתחיל ליושבי ארץ
 ישראל וכו' בהקדמה ד' סי' ע"ג
 אך המחלוקת שנינו וזכ"ק וכו' :
 דע כי ד' דעות בהחלטה השבון
 המעה לעת כי הגה זה מוסכם
 לכל שהחלטה לו זריכה שהי'
 ד' מד' זמני מע"ל שהזמני : משתני' זמני מורגש והם החלח
 הלילה וחלטה היום מצוח לילה ומ"ס היום : ובתאמר חו"ל
 שהקנו החלטה בזמני' משתני' כמ"ס ערב וזכ"ק ולהרי"ט אשיחה
 ונאמר מצוח לילה אקום להדות לך . והגה כפי הגודע אף היום
 הבבלי מוכי' השעות מהחלטה היום אמת שח"ס וכו' עד כ"ד
 וזכ"ק א"י שעות בבליה והאטלייני מוני' מהחלטה הלילה כ"ד
 שעות מע"ל וכדעה החורה : והתזים מוכי' מהצוח היום עד
 לחחרתו מצוח היום מע"ל אחד שהוא כ"ד שעה והארו"פי
 (ר"ל כל חלק ארופי' וזלה אטלי' מוני' מצוח לילה להל' ח לילה
 מע"ל כ"ד שעות רק באופן שמוני' מצוח לילה עד מצוח היום
 שאחריו י"ב שעה ומשם עד ח"י הלילה י"ב : והנה זאת המחלוקת
 שזכ"ק היא דעה הבבלים ואולי כ"י ה' דעה המזים הקדמונים
 ומענה עיקר השוכח החבר בזה לומר שעם האמת הברור החלטה
 הזמן ה' בעבור הארץ ובחמילה ערב ואח"כ זכ"ק עד שאוף
 הקריאה היא צלן מאחרת ב"מ שעות לבד אמנם משם ואילך
 א"י שנמשך ב"שבון האימור שא"כ יהי' זה העומד בעבור
 הארץ ד"מ מוכח מולאי שבה וזה שאלנו מעט למורה חלטה השבת
 וכן אם נאמר שאושבין הרובע הזה בדין הקדימה לבני א"י יהי'
 זה העומד בחמילה לין עם שכנו ללד מערב מחלק במע"ל שלם
 ועוד הרי הכיח כבר שהחלטה מא"י וע"ז השיב שודאי זה שאמרנו
 הוא בערך בני מערב א"י אמנם בני מזרמים לה עד לין בעבור
 היוחס פמה מרביע היום ואין השונוח בזמן מע"ל בו אנו אומרים
 שנעה בריאח השמש והוא שוקעת לבני עבור הארץ והחמיל חשבון
 הזמן ערב ואח"כ בך כ"י ה' החשבון למזרמים מן א"י ר"ל
 העבור ללד מורה שאף אללה ה' אז ערב חמלה ואח"כ בך ואין
 להביב הרי היחה הלילה הראשונה להס יותר מ"ב שעות כפי שער'
 רמקס ללד מורה אין זה מפסי' בדין תורה מאח' שלא הגי' החוכפ'
 לשפה שער מורגש בהשחמ' הזמן נחש' אל הלילה ג"כ כמו לבני א"י
 וארה קרא בהם ויהי ערב ויהי זכ"ק משא"כ לבני קלה המערב
 שבי' אז מצוח היום ובני עבור הארץ מחמיתה החלטה היום :
 כן לבני לין אם האמר להקדים להס הערב ולחשוב איתו מעט
 החלטה מקועת השמש והיא שוקעת לבני א"י נמצא אחה מוכה

הלילה ראשונה י"ח שעות ואם היום שאחריו מ"ב שעות והסממשה
 רבעי מע"ל ואין זה בדין תורה ואף בדין העובע להסיף רבע שלם
 שבו שני זמן על המע"ל וע"כ שערב וזכ"ק להס מהאחר ב"מ
 שעות . וע"כ שכן סדר שא"כ גם על א"י עלמה חכול הקושי'
 הוא שאחר שהחילה השקיעה
 ראשון והשמש שוקע ממש לבני
 נקודת עבור הארץ מה יענו אוחן
 בירושלים עלמה שהם ללד המורה
 וכ"ש א"י עלמה וצבל הסמוכה לה
 מלד המורה שהשכ"ן בסדר הזמני'
 מן הלילה הלא הלילה הראשונה ה'
 להסכברת יותר מ"ב שער' וע"כ
 שאין אנו מוששים לזה ולא דקדקה
 החורה בך בקיעוח שנחוח

חבורים אשר נתנה סבתם ומקלל זה ששמו הציון חלטה
 לימים (כ"א למורה) בהפך התורה אבל לא בהפך גמור
 מפני שהם מסכימים עם אנשי התורה בהחלטה היום
 שהוא מהצין אך המחלוקת שבינו ובינם בהקדימו
 הלילה על היום וצריך שתהינה השמונה עשרה שעות
 עיקר בקריא' היום השביעי (כ"א בקריאת שמו השבוע)
 מפני שארץ ישראל שהיא מקום

ומועדים כדאנו אומרים בכל מה שלכנין למורה שאינו עולה לשה
 שעות . בהקדימו הלילה על היום . אנו אומרים שגברא האור
 קודם לזה ב"ב שעות שהי' מצבו בעה הבריאה נגד כוף השוב
 בנו' קודם לזה : ולריך שההינה השמונה עש' שעות עיקר וכו'
 אע"פ שלפי המוכח ההחלטה הימי' מוא"י ראוני מן מנין המעה לעת
 ולעולם ההחלטה מן הלילה כפי שהינה בעה הבריאה בארץ ישראל
 עכ"ז יש מצוח לין בהשבון הימים מאחר שהוא החלטה הישוב עד
 שגמר מחלטה הלילה של יום א' בשבת או שבת כפי שהוא בא"י
 עד הלילה הלילה של אורה היום בעלמנו כפי רשבון בני האין שהוא
 שמונה עשר שעות וזכה הכשעור יהאחר המנין להבמבני א"י אהנו
 אומרי' שעוד עודנה נקרא הו"ס הזה על שמו מאחר שעדיין לא הגיע

אוצר מאמר בודרי פרק שני נחמד

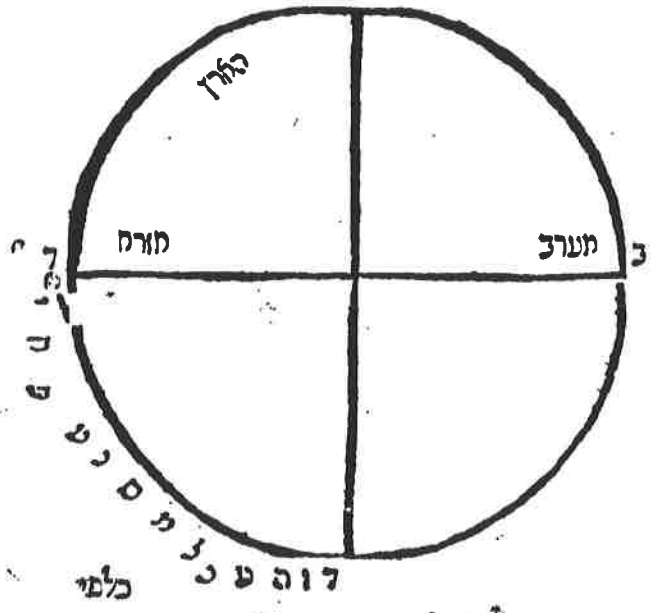
לראשית הישוב עד בנאמר צעזור זה טענדי ארבעה עשר שעות כג' יום נקרא על שם אחד דהיינו כ"ד שעות המע'ל כפי מה שהוא בנ"י ועוד נוסף על זה שמה עשר שעות מה כהיום הזה השמש עדיין על ההרלה היישוב שהוא הל'ין ולכוננה כענה כגני חוזר לזייר דמות ענין זה והנה רואה שלבני ה"י הכוכבי צנקה מ' מן הארץ ומשכבהמלה הלילה הראשונה לשמש וכיינו כשהמיל האור הו' השמש להכונע מנקודה ז' אל נקודת ל'ומשאל כ' ומכ' אל מ' וחזר אל ז' וכדרך זה כל יום עולם. אמור מערה כששקע השמש נגד נקודת ע' וחזר לשם צדוף כ"ד שעות הרי כלה ששכל היום הוא מבני א"י לגמרי ואם הוא שנה ד'מ'כד הוא חול גמור חסם מפני שליה צני עולם עוד היום הוא נקרא בשמו כי אהן הדרים ד"מ צנקה ע' עדיין לא נקרא עליהם שוסיום זה בעת שקיעה השמש לא"י והוא להסגד ראש כהשר ה' במעשה בראשי' כי לא נקרא שום יום רק מחלה הלילה לבני א"י וכן לכל שיכני הצל לא החמיל המנין רק מרגע החלה הלילה ועד שהגיע השמש אל נק' י' לא החמילה הלילה לנק' ע' והוא שש שעות אחד החלה הלילה לבני א"י וכשהגיע השמש אל נק' דהיינו י"ב שעות אח'ז' והוא אז נגד ראש בני ל'ן וחמלה הבוקר לבני א"י והחלה הלילה לישבי י' ועדיין לא הגיע שום השבון הימסלושבי ל'ן עד כענה השמש אל נקודה ז' והוא ככה ראש בני א"י ומאלו והינד החמילה הלילה הראשונה במעשה בראשיה ל' ל'ן וכאשר ה' הלה יום ח' לבני ארץ ישראל אז הי'חמלה הלילה לבני ל'ן והוא י"ח שעה אחר ההרלה ליל א' לח"י . ומכני שלא ככהלק המעט לעה של יום ראשון לבני ל'ן עד שכבד בגלגל הקשלים ועוד נוסף על זה כשעור קמה לכ"ז והוא כדי מהלך השמש ב"יה שעה הרי שלא ככהלק שם יום ראשון ומקלה בני במערה רענו בני חלק ליועז ארבעים ושנים שעות מעט החמלה הכונע האור או השמש . וכן הענין מהגלגל עד היום המיד ואנו כופרים הימי' לפי מצב א"י וגם מהכוכבים להושבי ל'ן בכלוח שם היום לגמרי מן העול' ואנו קורין על דרך העברה לאורו היום בשמו עד שישחקו שמו מבני ל'ן : ואינו זו להממיד השנה וכי' שוב החמיל להרמז בבנה הענין והחמיל מן השנה שהוא ה' היום הראשון אשר מנה אורו אבינו הראשון אחר שגידש מני' צרע האלה השנה וכן ה'משמש לדורות כל ימי עולם : על הדמיון על היום כ' כלומר כפי הדמיון שמה בליור היום אך הוא חל לבני ל'ן אחר א"י ק' ה' בשנה בעם ראשון שהוא היום הראשון שנגע בו אדם הראשון שהוא השנה והדין נהן שק' יחז הליה השבונה הימי' זה אחר זה כל ימי עולם: עד שהגיעה אל עומת ראשו. עד שהגיע השמש לבני א"י נגד ראש' והיינו בהמה יום השנה: ואיפה ערב להחמלה הל'ן . עד אורה כרגע עדיין לא היה שום ערב ל'ן ומרגע

זו ואילך החמילו סדר הימי' להרגלגל עליהם : (וה' סוף גרמי הקריאה . כלומר כרגע שהגיע השמש נגד ראש בני א"י ציוס ה' בשנה או ילא השנה מבני ל'ן ולפי מצבם הי'אז מולאי שנה ומעשה מאחר שככה השנה מבני ל'ן שהם קלה הישוב המזרחי אלו אומרים שאז פסק שם השב'מכל בני העול' וכן הדין בכל יום ויום שעד י"ח שעות אחר נאחו בא"י עדיין ומסוף עלינו קריאה היום הזה בכל הארץ על שיהלק מליון): מכני שמה שיש אחריו וכ"י כלפי מה שאמ' שהל'ן הוא סוף אגוד הקריא' לכל יום ויום שקשיטת בזה נופלת בדרך והיא למע' נחה סוף הקריא' ל'ן הלא מאחר שהחמלה היא מח"י משה אלו פניסלגל מערב וגזרים אחר על הימים עד שגיע ל"ח שעות לבני ל'ן : א"כ גם מל'ן ואילך הרי יחאחר היום עד שנאמר כי אורן הדרים צנקה פ' והוא רחוק מל'ן כלפי א"י כמו ל' מעלה ד"מ שאז שיעור מהלך השמש בל'מעלו ג"כ דהיינו שחי שעות ושם הערב כל שנה שחי שעות יחזר מאחר וכיינו עשרים שעות אחר א"י : וכן הדרים כ' מעלות רחוק מן הל'ן כלפי א"י הרי הצדל כ"ב שעות ומאין לנו לפי זה לשום הל'ן סוף גרמי הקריאה וכדי לכוננה הקשיטת האזה מדרכו גזר ואמר שאז הל'ן ואילך כלפי א"י ל'ן אלו הולכין בסדר הזה שעד ל'ן אילך כל החמלה הזה אלו נהגין אחרו למזרח א"י שממנו החמלה הימים מפני שאין המרחק הזה רבוע שלם שהוא כדי מהלך השמש בשנה שעות א"ן אלו חששים עליו ונותנין להם השבון הימים כמו בא"י ובקדימה מעשה כגון שנאמר ד"מ צרע שקיעת השמש צערב שנה בא"י היא כרגע שכבר שקעה השמש לבני אורו המרחק צדדי צ' או ג' או ד' וה' שעה קודם ונאמר שביום ו' בשנה שעה א' או ב' אחר חנה כבר שקעה להם השמש ליל שנה : ואין להמלט ממקום משההק הדיה החלת מזרחו אחריו מערב' וכדי שלא יהיו הדברים רחוקים צעניו שנאמר שעד ל'ן הוא צבחינה מערב ומש' ואילך כמשב צבחינה מזרח ויהיו שני הכסיו השוכנים יחד אחד בקנה ל'ן ואחד רחוק ממנו מעט כלפי א"י ולהם מרחק צבחינה השבון הימים כרמז מרחם ממערב כי לזה שבקנה הל'ן השבון מהאמר מח"י י"ח שעות וכשכני ה"י חשבי' החלה ליל שנה זה שבקנה ל'ן חשב להצוה ליל יום ששי בשנה ואולוסה שאלו רחוק ממנו מעט הוא מקדים לבני א"י ששה שעות דהיינו צרע שקיע' השמ' צערב שנה הוא להפא' ליל שנה והי'יתקשיב בדיוחאור' מה שכל השומע יתק' ע' א"ז אחר ש"ב כ"א"ל להיות בשום ענין אחר בדין ההורה בהשבון קריאה שמות הימים לולי שנקבע מקום אחד מיוחד שנאמר עליו שעד כאן אחריו המערב ומשם ואילך מהחיל המזר' אע"פ שהם קרובי' מאד כי מאחר שהארץ כדוריי' והימים משהנים לבני שוכני הארץ כפי הכדור אם כלה לשום מקום ומשכע במלה הימים ובמשכונם לשבוח ומעדות א' אכשר

אוצר מאמר כוזרי פרק שני נחמד מה

אכשר לחקן הענין בשם כניס אם לא בדרך הזה כי אפי' הלו לא נחיל השבון הימי' מאי' רק מחלח ומקסאחר עכו"ל לא נחלא ידנו ורגלינו במנין הימים אם לא בכנים על שום מקו' מתקומות הארץ ששם יהי' חמיה המעריב זה אכמו כאמר שכל הרובע הזה שמהחל' הגין עד אי' וכן מאי' עד החלח הגין וכשני הענייני' ולא עד בכלל הוא המקו' המשוחף הזה שאינו לא בצמינה מזרח גמור שיחשב מחיזה נקודה שכלוהו הרובע החלח לימים שא"כ יהיו ההלח הימי' שם קודסא"י וכוהר. המונח שלנו שא"י קלה הנוזרת ומשם מחיל המנין על כל העולם : וגם אינו בצמינה מערב גמור שיחשב בהם סדר הימים מאומר מן הגין וכשני קלוח זה. ההלק יאמר עליו קלה מזרח : בצמינה זריחה השמש שמקדים לשם על ההלק המערבי לו : וגם הוא בעלמו ר"ל הגלה הזה יאמר עניו מערב בצמינ' הוריה שמהאברה להם מן החלק המזרחי להם עד שלחלק הזה אין סדר מוגבל כלל ושמו זה המקום קני' וריחו להיקן שאר חלקי העולם שמהשן החלח הימי' מן אי' והכליהם צלין שהוא י"ח שעות מאומר : אין זה בדיון החורג לבר ר"ל לא לצב' שבדין החורה ע"כ שנודה על סדרא זאה הגם שריחיה לפי מושכל ראשון כמייב שני הכנים בנושא אחד-מאמר שהעיון דומק על זה לא השלמה מלוח ה' צמועדיס והגים על מי מהמקומות ככה ואנה נעוזב כבודס ובחמה שהוא ענין מקליא וכבר נהרעשו בזה הרובנייס הראשונים והאחרונים והאמר לפי עומק שכלו לא פחד ולא קרע עיוטו צעורה אך דרס אוחה הכליאה לפי חומו והוא כפי מה שאומר כי הגה רבים מהחכמים נהבכלו במנין החלח הימי' איך נדון בהם ואיך הגמור הוויחס לפי כדורייה הארץ וכמו שהוא צלורה הזאת חבד"ג כדור הארץ ונחפוש נקודה אחת בזה מתקומות הארץ שכלה ויהי' ד"ת נקודה אי' וכשאלו על הושבי' ששצויה יום ובצויה שעה הסעומדי' וארה חענה ד"ת יום שנה קודש בחלח היום. שוב נשאלו וברגע הזאת שבני-נקודה אי' אומר' עלי'. שהיא חלח יום שנה קודש מה יענו עלי' חושבי נקודה ב' שהוא צמחק ל' מעלות מהם לכל מערב . האמר שלהם או רגע זריחה השמש בשנה צבוק' - שוב כאמר ומה יענו על הרגע הזאת חושבי נקודה ד' האמר להסקלח הלינה מליל שנה . ויושבי נקודה ג' מה מספרים על הרגע הזאת האמר חלח ליל שנה וזה ע"כ מחויב ומוכרח מאמר שכל רובע מהאמר בשעה שעה . שוב נחזור וכאמר אחר שמן הדין שכל רובע מהאמר בשעה שעה צריחה השמש להם : אי' אם הרגע ההיא חלח ליל שנה לחושבי נקודה ג' הגה נקודה אי' הרחוקה מנקודת ג' ל' מעלות והשמש הכ' בנקודה ג' שעה שעות קודם שאגיע לנקודה אי' בהכרח יחויב שרגע חלחל השנה לחושבי נקודה ג' היא רגע חלחל יוסשעי' בשנה לחושבי נקודה ח' . וברי' כבר הבחטה חלחל יום השנה וכמעט רגע שנה להיות מלח יום ששי בשנה וזה שחוק והחול או כלך לדרך זו : יגיעי' לחושבי נקודה ג' יוסראשון בשנה

צבוק' : כאמר אח"כ ומחי יהי' צוקר יום אי' בשנה לחושבי אי' ארה האמר אחר שעה שעות להם יום אי' בשנה צבוק' . ולהושבי נקודה ב' מהי . אחר י"ב שעות דהיינו חלחל ליל יום ב' בשנה לחושבי נקודה ג' . ולבני נקודה ד' מהי . האמר אחר י"ח שעות דהיינו חלחל ליל יום ב' בשנה לבני נקודה ג' . ולבני נקודה ז' מהי האמר אחר י"ח שעות ועוד שעות מהלק השמש צריקע נגד קשת ד"ו . וכניח שהוא מעלה אחת ומחלק השמש נגדו אימעי' בשע' ויהי' או לחושבי נקודה ג' חמר חלח ליל ב' כדי חלק אי' מע"ו בשעה וכן מוז' לה' ומה' לע' עד ע' שרמקה מעלה אחת מנקודה ג' ומנקודה ד' פי"ט מעלות ומשבון הזמן לשם מאמר מנקודה ד' כבד' שעה שעות פחות חלק אי' מע"ו בשעה לפי שבנקודה ד' כבר נחמנו צוקר יום ראשון בשנה מאמר מבני נקודה ג' צי"ח שעות הגה לבני נקודה י' האמר כבד' כ"ד שעות פחות חלק אי' משעה ואיך יחכן שיושבי נקודה י' יהי' צוקר יום השנה מפני שריכין להתחין כבד' כ"ד שעות עד צוקר יום אי' בשנה ולבני נקודה ג' שאינם רמוקים מהם רק מעלה אחת כבר הגיע יום אי' בשנה לצוקרו וזה שחוק והחול והיוסרה יעלו הכבילים בכבוד בשמחה עינחם כי מלאה ידם לחרף הוכנייס וללעוג על עממם . ובאמה אלו היו בני אדם כמלאים דריס בכל הקף הארץ וכולם מוכים הימים בשמבון מעשה בראשיה צבוקר אי' כבר ה' הענין משחבש עלינו מאמר שהמזרח חמר הוא בחי' כדור העליון שמן הארץ והשמש הולך משם ח

אוצר מאמר כוזרי פרק שני נחמד

כלפי מערבנו הוא מערב לחשבני מלי הכדור החמחון (ר"ל לפי הדמיון) והגה לשוכני' בנקודה א' המזרח בנקודה ג' והמערב בנקודה ב' וליושבי נקודה ד' המזרח בנקודה ב' והמערב בנקודה ג' ולפי' אם מאיזה נקודה שגלה נתחיל חשבון הימני לא ימלא צעצוע אל מקום אחד מהארץ שהאחד מונח ד"מ יום ראשון לצורך ושכנו הסמוך לו מונח ככ"ד שעות מוקדם והוא אללו יום שבת לצורך. ואולי אין כל צני עולם מונים לכדור הזה כי יש שמונים יום ראשון מיום ד' בשבת בגז' במאמר א' סי' וגם אולי אין כל הארץ מסביב מיושבת אך יש חלק פני ממנה שהיו ע"י ישוב צני אדם וכאשר כבר חשב בעל יסוד עולם להמלט מירושלם וזו לפי דעהו אז שכל מלי הכדור ההמהון כולו ים באומרו שאין אחריו דגי הים עלינו מאמר

רובע ארץ או רומה לזה איזה מרחק מורגש : שלא י' קלח מזרח לקלחו ע"כ איזה מרחק וגבול לרד"שיחנו בין ראשית המזרח חלק סוף המערב פגש בראשית הוא מזרחי כלפי ראשית המזרח וזה שאמר שלא י' קלחו מזרח לקלחו : מזרח ומערב יחד כל נקודה ונקוד' היא מזרחית צורך הנקודה שאחריה ללד מערב ומכל לדרך חלי' כל ההקף הארצי שהכל הוא מערב צערכה עד שוב ההיקף אליה ואם התחיל מנקודה הסמוכה לה ללד מזרח הרי זלח הנקודה צערכה מערב: וזהו' הגין וכו' הכל מובן ציור הסמוך : ואין מזרח ואין מערב חמלה ולא סוף : ר"ל אי אפשר לצייר לא מזרח ולא מערב ולא חמלה ולא סוף: אך לקריאה הש' רחב עכ"כ כלומר אע"פ שליו' כדוריו' הארץ יחייב שכל מטע קט שהמקום מערבי לתקו' שחנ' אללו התחלה הימני' . וה"כ א"ך לאמר שא"י החלה לקריאה הימנים הלא א"י יש לו אורך ממזרח למערב . ובא"י עלמו משל"י הזמנים למזרחיים ולמערביים : ע"ז השיב שכדי לקרוא סלחהחלה א"י לדקלק עד כמות השערה ולכן הורחב השם עד שגפוס כל א"י להתחלה : כי בירושלם מזרחיים וכו' . ר"ל אפילו אילו היה מניח ירושלים שהוא באמצע העולם והיא נקראה עבור הארץ ולומר שמירושלם התחלה הימנים עדיין לא ילאו ידי מובן דקדוק הזה כי ירושלים עלמה יש לה אורך מה יום זה מזרח ומערב : ושומרת ציון : הוא הר ציון הנקרא עיר דוד ומושב המלכי' ה' ע"ש והגה צבית קדשי הקדשים צמקו' הארון שהוא אכן שה' שעליו אמרו חז"ל שהוא עבור הארץ והוא הנקודה המזרחייה באמה : אלא שעכ"ז גם לציון עלמה יש אורך מה למזרח יורר עד שמזרח ציון אינו המזרח שבצית המקדש שהוא באבן שתי' ועגולי' אופקיה' משונים . ר"ל האף שלמרחיק עין אין שם מליאות למאמר זה שנאמר שהשמש זורחה בציון קודם לבית המקדש מאמר שהנאם קרוב וא"ל להגיש זה עכ"ז מלדן עיון בגאומטרי' ודאי שיחייב עכ"פ שעל כל נקודה ונקודה מן הארץ השמש זורחה קודם לנקודה שאחריה : כי עגול האופקי שהוא אופן המפרים לכל אדלפי מלבו בין מלי הגלגל שעל הארץ ובין הא"י שחמה הארץ וא"כ אכ"י במרחק מעט וקט ישהנה האופק כי קו האופק הוא כמות השערה בלתי און האדס: ע"ד האמור שהארץ כדורייה ומדן הכדור שיהנה העגול המוקף הכדור ועובר על מרכזו וכמו שאנו מדמין שקראו עגול האופן מן העגול הסמוך לו החוץ ג"כ הכדור: אשר לא ישיגו המופים ר"ל שאע"פ שאין אנו מרגישים שום קדימה זריחה במרחק קרוב

שלא יהיה קצתו מזרח לקצתו אבל קצתו מזרח גמור וקצתו מערב גמור : ואם לאו לא תשלם לימים קריאת שם ידוע מפני שכל מקום מסבוב אמצע הארץ מזרח ומערב יחד ותהיה הצין מזרח לארץ ישראל ומערב לתחתית הארץ ותחתית הארץ מזרח לצין ומערב למערב ומערב לארץ ישראל : ואין מזרח ואין מערב תחלה ולא סוף ולא שמות ירועים לימים והסדר הנזכר נתן שמות ירועי לימ' והתחיל מא"י אך לקריא' השם רוח' עכ"פ מפני שלא יתכן לזכות מקומות כל נקודה ונקודה מהארץ כי בירושלם עצמה מזרחים ומערבים רבים ושומרת ציון ד' מאיננו מזרח ב"ה ועגולי אפקיה' משונו' ע"ד האבור אשר לא ישיגו' החושים כ"ש דמשק

שאין ע"י ישוב צני אדם בכל המלי הזה : ואין טורח לכל זה כי מלד ענין הטבע אין שום קשיא נאחוז בדבר המצואר צרובש כמו שהוא ענין כדוריות הארץ ואף אמנם להיות כי גם החלק ההחון יש בו הרבה ישוב וגם צים נמלאו איים רבים המוכים זה לזה עד שכמעט כל הקף הארץ מיושב מלד שכתו עשרים מעלות פנייה שהוא כדי שער מהלך השמש צערה ושליש ועכ"פ אם נאמר שכולם מונים בסדר ימי בראשית יה' הגה האחד מן הישוב מקדים או מאחר מינו מן הגה השני בכמו עשרי' וזהו שעות צ' שלישי' אע"פ שאין המרחק ביניהם רק שעה ושליש וכבר נראה שהמחבר לא חשב לכפף הזה מלד הטבע והחוש : רק מלד דין התורה שע"כ יש לדון חורה מליאות בכל העניינים שאפשר . ואם הש"י יבדוק אל העמים שכן צרורה וכל הארץ מסבב כולם שומרים משמרה ה' בשבחה ובמגדלי' אנה יכנו בהשגן הימים ובאיזה מקום החמלה המנין וע"כ שאמר כי נהנה לנו החורה חק ומשפט בזה ומקום קצוע משם מחמילי' והוא החלה המזרח ומקום קצוע ע"ש סוף המערב דהיינו מא"י עד חמלה הצין ואין זה בדיון החורה ללד אבל בדיון הטבע ג"כ כלומר שבדיון חורה כל דבר הוא לפי דרכי ה' ומחשבותיו אשר תאול עמק וכו' א"י כוד ידוע יש בעומקה של חורה שחאה הקציעוה צימים דוקא מן א"י והכיום דוקא בצין : אלא אפילו בדיון הטבע ר"ל בכדור הכמוסי צחיקון שמוח הימים ממדינה למדינה השכל גוזר שנבחר מקום שמונו מחמילי' ומקום ששם חסימים ויהי' איזה מרחק בין השתי המקומות כדי שאליו ובערכו ובאטרופ נניח שם מזרח מעבר א' ושם מערב בעבר השני : מקום שההה חמלה לקריאה: כגון א"י מלד המזרח וכל מקומות העולם יהיו מערביים אליו : ומקום לקריאה ממערב כנ"ל והוא כמו הצין שמונו אנהו מערב שהוא רחוק מא"י ככדי

אוצר מאמר כוזרי שני נחמד מו

קודם זה מכני שאין הרש מרגיש קוטן עלום כזה כי כבר נודע כי לכדי שישהנה האוכה למערכי בערך המורמי לו נשעור שעה לריך שיהי המרחק ביניהם ט"ו מעלות (שהוא חלק א' מכ"ד מן ט"ם מעלות הגלגל) ושעור כל מעלה מן הארץ נמשך עשר נרחה השכמותיה וכל נרחה כשעור י"ג חלק שלשה מאות ועשרים חכה וא"כ במרחק קרוב לא יורגש לעין שיהיה המלא שכדי להקדים הזריחה חלק א' מהה"רף בשעה לריך מרחק ק"פ חמה (דוק והשכח) : כ"ט דמשק מירושלם ששם ודאי יש חיה הרגש לעין בקדימת הזריחה שהשכח לממשק מורחיות לירושלם ככדי שלשה מעלות (כ"ה באוגר"פ יפ"ה הישנה) שהוא כדי ממישיה שעה אשר הקדים הזריחה צומת שעה לירושלם : ושנה ירושלים קודם לשנה מלריס שמלריס במערב א"י כנודע : ועכ"פ נודה ברוחב ר"ל שזה שאנו אומרים כי מלריס ישראל החמלה ההשכח וכבר נאמר שרק במקובלן שחי' הוא חמלה המשכונ"ד החמה לא ירושלים וכ"ש כלל א"י : אין הכוונה לכלול כל ח"י צדמינה האורך שיש לא"י עלמם ממערב למזרח מאחר שצ"י עלמו יקרה השני הזה ואפי' בירושלים : אך צדמינה הרוחב שכל המקומות מא"י הגלתי השחכים באורך מלכד שמשנה"י צדמינה מן החמה ואורכם שזה ל' מעלות מן הלין הם ודאי החמלה אמנה לימימי לכל אותה המקומות הזריחה שזה ממש לנכדנה עבור הארוכליכך יהפן לומר שההחל' מירושלים או מא"י והכל אחד : והרוחב בקריאת יום א' בעלמו ר"ל המרחק המיוסד בדין התורה שיהיה מההילת קריאת הימי' שהוא מן א"י ועד הלין שהוא סוף הקריאה אשר נחלקים בו הקריאה"ל הלכנוני כדור הארץ שכאשר נשער כן העובר מן ההיקף דרך מרכז הארץ בל"י צדקדנה אמלעוה שיהי טבור הארץ וקו יורד דרך מרכז הארץ ראשיה הלין יהיה מרחק ראשי הקו"ש דרך המערב ר"ע מעלות דהייט מרחק י"ח שעות צדקדוק לא כהוא ולא יורה וזה המרחק כולו נחכם בדין הורה לענין קריאת כל יום ויובשיהיה שמו כק"עליו עד אשר י"ח שעות שהו שמו מכהלק לגמרי מן העולם ומהחיל אחריו יום הכמוך לו בכל העולם : ול"כ אמרו כולד קודם הצוח וכו' ערה שז לנרש דברי גמרא דר"ה בזכרה למעלה והוא שאמר שמואל כה"י יכול להפן לכל הגולה שבער ידוע שבהיות ישראל עג אדמחודין חורה למדש חדשים ולקציע המועדות הכל היו הלוי צד"ח הירח אם וס כ"ט למדש בערב ה"י נראה הירח ה"י וס' לשאחריו ר"ח ה"י ומכין ממנו ואם לא ה"י נראה ה"י מעברין האודש . אלו הרחי' היה הלוי' צא"י דוקא שהוא מקום הרחי' ואמנם

צגולה ושאר ארצות הרחוקים שחי' יושבים בהם וקם אין לראי' שום מנחל לפיכך צדמקום שלא היו יכולים להגיע השלוחים מא"י ה"י להם כדור אחר בקציעות המועדות כפי המקובל צידם מפי משה רבינו ע"ה והוא סד העיבור הגו' צגמרא והנה צומתהו מקדשי' ע"פ הרחי' לא ה"י משעין לרגע המולד . אך צומן שאין כ"אן רחי' לריך למשוב רגע המולד ואחריו אנו פונים בקציעותינו : והנה דעת החבר שאנפי' שהיו פונים אחרי המולד עדיין ה"י לירחיט כד מקובל בקציעות ראש השנה שלא יספיק לנו רגע המולד בלכד אם לא שעכ"פ ה"י אפשרות רחי' הירח ציום המולד : אע"פ שזה חי אפשר ולא יחפן שה"י הרחי' בירושלים שעלי' נהיכד משעין המולד מאחר שהרחי' מחמירה אחר המולד

דמשק מירושלים וא"א שלא נאמר ששבת דמשק קודם שבת ירושלם ושבת ירושלם קודם שבת מצרים ועפ"פ גודה ברוחב : והרוחב אשר נחלקים בו הקטרים (כ"א הגבולים) בקראי' יום בעצמו הוא י"ח שעות לא פחו' ולא יותר קוראים אנשי הקטר הזה שבת. וכבר יצאו אנשי קטר (כ"א גבול) אחר מן השבת קטר (כ"א גבול) אחר קטר (כ"א גבול) עד שתשלמנ' שמנה עשרה שעות מן העת שהתחילה בו קריאת השבת עד שתהי' השמש לעמת ראש ארץ ישראל ותחלק הקריא' מהיום ההוא ולא ישאר אדם שיקרא היום ההוא שבת אבל מתחיל בקריאת שם אחר ועל כן אמרו נולד קודם חצות בידוע

כדי מע"ל : עכ"פ . אם עדיין אפשר שיראו אם הירח צאין במקומות היישוב מן ירושלים ומשם ועד קצה המערב בעוד שנקרא להם שם היוסההוא שאנו קובעין בו ר"ה ועד חמ"ה הארץ ועד הלין כדי כאלו נראה הירח אחר המולד ואנו קובעין אותו ראש השנה ביוהמולד והוא מאחר שעדיין שם היוסההו נק"עליו צא' מפיכות העולם וזה מה שאמרו צגמרא כי כליק ר' זירא שלא לה לריך שיהי' יום ולילה מן החמש שר"ל שאין אנו קובעים ר"ה ציום המולד אם לא שאורה היום עדיין יש לו שהוא צא' ממלקי העולם לא פחות מלילה ויום שהוא כ"ד שעות שאז אפשר שיהיה נראה הירח בערב המולד כפי מה שהוא לבני אורה המקום והוא צחוק י"ח שעות מרגע המולד החל בירושלים . מפני שאין הרחי' עד אחר כ"ד שעות מן המולד וכבר ככה יום המולד בירושלים : עכ"פ עדיין כמלא א' ממקומות הארץ ושם יום המולד קרוא להם ג"כ והם רוחין הירח צדוק יום המולד צערב יובחיות כל אלה קובעין ר"ה ציום המולד : אם לא שכל חלקי היסוד לא יחפן לראורה או דומין הקציעה ליום שאחריו ועפ"י יובו המשך דברי החבר : מולד קדם הצוח צידוע שנהא כמוך לשקיעה החמה : כי אם ה"י המולד בירושלים ד"מ שעה אחת קודם מאות והרי עדיין נשאר מן היום עד הערב צא"י שבעה שעות (כי צומן ר"ה ה"י והלילה שים בכל העולם) והשמש שוקעת בירושלים אחר שבעה שעות מרגע המולד במערב והנה המקומות המערביים לא"י השמש שוקעת צומן מאוחר כפי המרחק הוא כמו שהאמר המערביים בשעור ט"ו מעלה השמש שוקעת להסאמר שמונה שעות מרגע המולד וכן לרמוקים יותר שעה אחר שעה עד שהרמוקי' כדי רכ"ה מעלות שהוא י"ז פעם ט"ז : השמש שוקע להם אחר עבור כ"ד שעות מן המולד שכן י"ז ושבעה עולה כ"ד וקודם לזה בערב

איצד מאמר כוזרי שני נחמד

בערב כאשר שפראה להם הירח אם האיר זך וכ"ש אם המולד קודם חלוה ב' שעה בירושלים שהירח נראה לרמוקס ר"ח מעלות חא"י ללד מערב : ואלס אם הי' מולד ר"ה בל"י אחר חלוה כאלו האמר שעה שביעיה מן היום ועד השקיעה בל"י ה' שעות אם הצטר' לזה המרחק היותר שאפשר וכו' והגין אשר השקיעה להם מתאחרת י"ח שעות והרי סוף היום הוא ללן אחר כ"ג שעות ועדיין ח"י' לראות הירח שהגבול הוא כ"ד שעות ומאחר שאין הירח נראה להם הכפככי שעה אחר שקיעת השמש שוב אינו נראה צלילה הרי' : מאחר שבעת הרי' הירח אינו רחוק מן השמש רק בכדי י"ב מעלות וחטעה היומיה היא ט"ז מעלה צבעה אהר וחי' אין בין שקיעת השמש לשקיע' הירח מלד חטעה היומיה שעה אחת כי הירח שוקע' אחריו בכח' מכדי שג' כאלו אחר נולד קודם חלוה יום השבת

בירוע שנראה סמוך לשקיעת החמה כאלו אמר נולד קור' חצות יום שבת בירושלים בירוע שפראה ביום שבת כפוך לשקיעת החמה והיא ששם יום השבת התמיד שמנה עשרה שעות אחרי שנפסקה קריאת מקום ההחלה עד ששבה השמש לעמט ראש ארץ ישראל אחר יום ולילה ודאחיל להראות הירח למי שהוא בתחלת (כ"א במזרח) ארץ ישראל בשבת בערב והסכים עסמה שאמרו רבוהינו שצריך שיהיה לילה ויום מן החדש וכבר נסתלק שמהשבת מן הישוב והתחיל יום ראשון אף על פי שיושבי ארץ ישראל יצאו משם יום השבת ושבו בתוך יום ראשון כי אמנם רבונה השם (כ"א היום) השביעי הפושט בכל הישוב שיאמר למי שהיה בצין ולמי שהיה במערב בא זה יום קבעתם ראש השנה ואמרו יום השבת על הרמיון אף על פי שאחד מהם כבר היה יוצא

מהמועד

ויום הוא נראה בקצה מזרח ויש כאן לילה ויום מן החדש : וכדי נכחלק שם השבת כלומר אם טלד אחר חלוה בירושלים ועל הערב בירושלים פתח משכה שעות אם חוסיף על זה י"ח שעות מה שליל מולאי שנה ללן מתאמר מולאי שנה ח"י עדיין אינא כאן כ"ד שעות בכדי שאפשר שיראו אותו בני לך במולאי שנה חקף כי אחר י"ח שעה כבר התחיל יום ראשון לבני לין : ואע"פ שיושבי ח"י ילאו מיום השבת ושבו בתוך יום הראשון : כלומר שמכני שכבר ילאו בני לין מן השבת צעה הרי' אין קובעין ר"ה ביום המולד אם נולד לאחר חלוה ח"י אפ' לו נולד קודם חלוה שקובעין ר"ה ב' ביום מתחמה מה שידעה הירח בערב לבני קצה המזרח מה בכך הרי צעה שיראו בני המזרח כבר ילאו יום השבת לבני ארץ ישראל וכאלו חלוה יום ראשון : כי אמנם הכונה השם השביעי ר"ל שם יום השביעי או כיוצא ב' מן שעות ימי

השבע' : הכסע בכל כוונת' כפי שעדיין שמו נקרא עליך בכל מקומות השבת' : למי שה' בל' גלמי שהי' צמער' בל"י יום קבעתם סוף' כלומר שר"ך שיהי' באס' ד"מ כשאל לכל ח' וא' מבני העול' ממזרח שמש ועד מבואו מחי קבע' ד"ה י' לכול' שפ' אהר והשוב' שיה' לומר ב' השבת קבענו וכואה האמ' : על הרמיון וכדומה לזה שיאמרו כולם ביום הראשון מימי השבע קבענו : אע"פ שהאחד מהם כבר ה' יולא מועד וכו' ר"ל דין הורה שהיה בהחלטה במשפטן הימים חא"י ולפי'ך אע"פ שכל אחד ואחד אינו שומר השבת והמועד רק כ"ד שעות שהוא מערב ועד ערב לפי מלכ מקומו עכ"ז כל בני העולם קורין בשם יום אל' בשבע ביום השביעה וכולם שים בקריאת' לל"י אשר ממנו נכה לכל המקומות : ואין טונה החורה שיחשוב כל ח' יום השביעה אחר העם שהוא בל"י כאלו לאמר ד"מ שהחוק' בכדי ששה שעות למערב יחמילו השבת מהלוח יוסהששי מאחר שפרגע הרי' החלטה ליל שנה בל"י שאין הענין שבהחורה אחר' שיהל' ישנה יום ח' בעלמנו כפי קריאתו בכל מקומות הישוב :

אמר המפורש אחר' ככלותי לבאר דברי הסדר בשמעה זו ראיחי עלמי מחייב להעיר על קושיא אהר גדולה בדבריו והוא מה שהגיה שבאם המולד בל"י קודם חלוה יום השבת אז קובעין ר"ה ב' ביום מבני שבערב הירח נראה בתחלת המזרח : הלא לא יציר שיהי' ר"ח ב' ביום המולד אם לא שהוא ביום שלשים שאמנם ביום כ"ט למדש מעולם אין קובעין ר"ח שאין שום חדש פתח מכ"ט ית' : ואם תענין

מפרט מאחר חז"ל שהוא בקור' לשון והרי כאלו אמר נולד קודם חלוה יום השבת בירושלים או בל"י יום אחר מימי השבע אז בירוע שבלוח היום עלמנו יח' הירח נראה בקצה המזרח והסם יום שנה בעבור שמתנו התחיל אדס' הראשון לקרוה סדר הימי' ככו' למעלה . אמרי שנפסקה קריאת מקום החלטה ר"ל אחר כל' היום השבת בארץ ישראל והשמש שוקעת להם במערב במולאי שבת עדיין מתמיד יום השבת בעולם עד שסבב השמש כל ח' כדור החמיון שבער' ח"י ועוד רביע הכדור עד שנגיע לעומ' ראש בני ח"י שהוא החלטה הלילה מולאי שנה ליושבי החלטה הג' והיי' י"ח שעות . אחר יום ולילה ר"ל נוסף על יוסלילה י"ח שעות והוא בין הכל מ"ב שעות מן החלטה שנה צבא"י עד סוף בנין' והגמיל להראות הירח הירח הי' מתחיל להיות נראה בתחלת החדש למי ש' שהוא במזרח בשב' בער' קריאה הג' מן הג' והג' והג' ור"ל בתחלת הישוב שהוא הג' : והסכים עסמה שאמרו רבוהינו וכו' ר"ל שזה שאמרו ר"ך שיהי' לילה ויום מן החדש הוא הסכמ' והיקן למאמר הזה של נולד קודם חלוה והא' מפרט אהר חבירו ור"ל מאחר שאין הלכנה החדשה נראיה עד ערב כ"ד שעות אחר המולד וקודם זה אין כח צעין לראוהה מתחמה דקוהה אז ואר השמש לפי קורבחו אליו חוסף עליו וחי' שיהי' נראה וכאלו שהי' המולד בירושלים קודם חלוה ואין לנו מן הלכנה החדשה עד הערב רק ששה שעות עכ"ז אנו מולאי' בקצה המזרח שהוא נראה במולאי שנה לפי משכונם כי מרגע שהוא חלוה בירושלים מתחיל הערב של ליל שנה בקצה מזרח ואחר לילה